

כדי ללמדך: אף שאסור אתה בלבישת מב-א שעטנו, הא גדילים, כן תעשה לך מהם, אפילו באיסור שעטנו.⁽⁴⁾ היות שמצות עשה של ציצית דוחה את לא תעשה של "לא תלבש שעטנו".

אמר מר במשנה בנגעים שהובאה לעיל מ א:

וכולם — נזיר ומצורע ולויים — שגילוהו שלא בתער, או ששיירו שתי שערות שלא

הלומד מ"ראשו" שהמצורע הנזיר מגלה את ראשו בתער, דאתי עשה ודחי את לא תעשה [שמפסוק זה לומדים חכמים שעשה דוחה את לא תעשה] — מגליה [מנין לן?!]⁽⁴⁾

ומשנין: יליף רבי אליעזר שעשה דוחה את לא תעשה מגדילים [מציצית] —

דתניא: נאמר בתורה "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו. גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה"; ולכך נסמכה פרשת ציצית לשעטנו —

הידוע מה הוא איסור נזיר, אם הוא קבלת איסור על עצמו, או קבלת קדושה על עצמו ומכה הקדושה הרי הוא נאסר.

שאם הוא קבלת איסור על עצמו, מיקרי "שוה בכל" שהרי כל אחד יכול לקבל על עצמו נזירות, אבל אם האיסורים הם כתוצאה מהקדושה שחלה עליו על ידי קבלתו, אם כן מיקרי "אינו שוה בכל", כי אף שכל אחד יכול לקבל על עצמו קדושה זו, מכל מקום עכשיו היא אינה שוה בכל.

4. ביארו התוספות בפירושה הראשון את שאלת הגמרא: הרי בהכרח שיש לו מקור משם הוא לומד ש"עשה דוחה את לא תעשה", שאם לא כן מנין לנו ש"ראשו" בא ללמד על נזיר, והרי שמא אין הפסוק עוסק בניזיר כלל אלא בכל אדם, והוצרך הכתוב להשמיענו שיקף את ראשו, שאם לא הכתוב לא היה העשה דוחה את לא תעשה דהקפת הראש; אלא ודאי שיש לו מקור אחר, ושוב ממילא לא נצרך הכתוב לכל אדם, ובהכרח שלנזיר בא הכתוב.

1. ומותר להטיל ציצית של צמר בטלית של פשתן, וציצית של פשתן בטלית של צמר.

שהרי אינו נוהג בנשים, שוב אין לחלק בין שני לאוין ללאו אחד.

ולמדנו מדבריהם, שאם היה הלאו שוה בכל, אף שהעשה אינו שוה בכל לא היה כאן דיחוי; ולכאורה לפי המבואר בתוספות בחולין קמא א, שבכל עשה נגד לא תעשה ועשה הרי הלאו נדחה, ומה שאינו נדחה הוא העשה בלבד; אם כן לא איכפת לן שהלאו הוא שוה בכל, שהרי הלאו כבר נדחה על ידי העשה, ואילו העשה שאינו נדחה הרי אינו שוה בכל.

ואפילו לפי שיטת התוספות בקדושין לד ב שאף הלאו אינו נדחה כשיש עמו עשה, הרי כתבו שם את הטעם משום שהלאו מתחזק על ידי העשה, והיה מקום לומר שאין שייך לומר שהלאו מתחזק אלא כשהעשה הוא על אותו ענין עצמו, אבל בנידון דידן שהקפת הראש אינה אסורה אלא בלאו, ורק כאן מצטרף לו עשה של נזיר, בזה ודאי שהלאו נדחה, ואם כן לא היו צריכים התוספות להוסיף שהלאו אינו שוה בכל, שזה לא מעלה ולא מוריד.

ד. התוספות הוכיחו מהסוגיא לקמן נח ב דנזיר הוי "שוה בכל", ולא כתירוצם.

ובשו"ת אבני מלואים סימן כב [הביאו ב"ארזי הלבנון" אות רמו*], כתב לבאר את הנידון אם לאו דנזיר מיקרי שוה בכל, בספק

גילחו אותן, לא עשו ולא כלום:

אמר רב אחא בריה דרב איקא:

זאת אומרת, מכאן למדנו את הכלל:

עשיית רובו של דבר — נחשבת כעשיית כולו, מדאורייתא [דין תורה הוא].

כלומר, פעולה הנעשית ברוב הדבר, נחשבת כאילו נעשית בכולו. וכגון שחיטת רוב הסימנין של בהמה, מתירים את הבהמה באכילה אף על פי שלא שחט את כולן!

ומפרשינן: ממאי [מנין משתמע דין זה] מכאן?

לפי שאמרה תורה: "וכי ימות מת עליו בפתע פתאם, וטמא ראש נזרו. וגלח ראשו ביום טהרתו —

ביום השביעי יגלחנו".

וכפלה התורה "ביום השביעי יגלחנו", אחר שכבר אמרה "וגלח ראשו ביום טהרתו".

ומשמע שהיה הכתוב צריך לשנות ולומר שלא די בגילוח רובו של הראש, אלא צריך שיגלח את כולו —

מדהגלי רחמנא, היות והוצרכה התורה לגלות גבי תגלחת נזיר, ולומר זאת בפסוק נוסף "ביום השביעי יגלחנו", שחייב לגלח כולו ולא רובו.

הרי למדנו מכאן, כי רק הכא, גבי תגלחת מצוה של נזיר — הוא דאין רובו נחשב ככולו, ואינו נחשב גילוח הראש עד דאיכא תגלחת של כולו —

הא בעלמא — במקום שלא גילתה התורה במפורש שלא די ברוב — יש לנו לומר שרובו של דבר נחשב ככולו.⁽²⁾

מתקופה לה רבי יוסי ברכי חנינא, על מה שאמרנו שהמקור לכך שאינו יוצא ידי חובת המצוה בתגלחת רוב הראש בלבד, ממה שנאמר "ביום השביעי יגלחנו":

והרי האי קרא — בנזיר טמא כתיב!

ואם כן, מנין שאף נזיר טהור צריך שיגלח כולו?

והרי משמעות המשנה בנגעים היא, שגם נזיר טהור, אם שייר בו שתי שערות, לא עשה ולא כלום!?

מחכו עלה במערבא [שחקו על התקפתו של רבי יוסי ברכי חנינא בארץ ישראל], כי:

עד שנאמר: אינו עובר אלא על כל ראשו או רובו, אלא אמרה תורה "תער לא יעבור על ראשו". ואם כן, כל שערה שבראש הרי היא בכלל האיסור.

אבל ב"פאת זקן" אמרה תורה "לא תשחית את פאת זקנך", וחידוש הוא שחייב אפילו על גילוח שלא השחית בו את כל זקנו, או על כל פנים את רובו.

2. כתבו התוספות, דמכל מקום לענין "לא תשחית פאת זקנך" הרי הוא עובר אף שלא נטל אלא כמלא הזוג.

וב"אורח מישור" העיר: למה הוצרכו להביא ממרחק לחמם, והרי בנזיר עצמו אין צריך שיטול את רוב שערו ודי בשערה אחת. ואולם החילוק הוא [וראה ב"ארזי הלבנון"], שבנזיר לא אמרה תורה שלא יגלח את ראשו,

נזיר שגילח ולא גילח יפה, אלא שייר שתי שערות, והמתין מלגלחן עד שחזר וצמח ראשו, וחזר וגילחן לאותן שתי שערות בלבד, מהו?

מי מעכבי, האם מעכבים שערות הראש שצמחו מחדש את גילוח שתי השערות, היות ובשעה שבא לגלח את אותן שתי שערות כבר היה ראשו מלא שיער חדש, ולא חל על גילוח שתי השערות הללו שם של גילוח שער ראשו —

או לא מעכבות שערות הראש החדשות את שם הגילוח של שתי השערות הקודמות? (4)

בעי רבא:

נזיר שגילח את שער ראשו והניח שתי שערות.

ולאחר מכן גילח אחת מהן.

ואחר כך נשרה אחת מאליה — מהו?

מכדי, הרי זה שנזיר טמא, דאינו מגלח אלא בתער — מנלן? הרי ודאי מנזיר טהור — שנאמר בו: "תער לא יעבור על ראשו", ללמד שתגלחת מצוה שלו היא בתער — יליף לה.

שהרי בתגלחת נזיר טמא, אין פסוק המלמד שתגלחתו היא בתער דוקא.

ואם כן, ליתי נזיר טהור לענין גילוח כל הראש, ולילף מנזיר טמא [יחזור ויבוא נזיר טהור וילמד מנזיר טמא] לענין תגלחת כל הראש:

מה, כמו שנזיר טמא, כשהוא מגלח, כי שייר שתי שערות, ולא כלום עבד [לא עשה ולא כלום], שהרי נאמר "ביום השביעי יגלחנו".

הכא בנזיר טהור נמי: כי שייר שתי שערות, ולא כלום עבד. (3)

בעי הסתפק אביי:

מלמדין, כי שלשה כתובין הבאין כאחד לכולי עלמא אין מלמדין.

4. כתב ב"קרבן אורה", דלפירוש התוספות משמע, שאם גילח את כל שער ודאי יצא ידי גילוח, אלא שמכל מקום אין לו תקנה כי אינו יכול לגלח מספק את כל ראשו ולעבור על לאו ד"לא תקיפו פאת ראשכם", [לפי מה דקיימא לן "הקפת כל הראש שמה הקפה"].

והרמב"ם [נזירות ח ז] כתב: "גלח והניח שתי שערות וצמח ראשו וחזר וגלחו כולן עם אותן שתי השערות, הרי זה קיים מצות גילוח". ופירש ה"כסף משנה" בדעתו, שהוא מפרש כפירוש התוספות, ולכן אם גילח את כל ראשו ודאי מהני, ומאחר שכתב שמועיל אם גילח את

3. צריך ביאור: תינח נזיר טהור, אבל מצורע ולויים, מנין שאין אומרים בהם "רובו ככולו", ואם שיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום! ? [והר"ש בנגעים יד ד כתב על כל המשנה: "בנזיר בפרק שלשה מינים מייתי לה, ודריש התם מקראי דבעי תער ולעכב בשתיים, וצ"ע].

וה"ר עזריאל "בשיטה מקובצת" כתב: "וכן במצורע דכתיב: וגלח את כל שערו. ובלויים נמי כתיב: והעבירו תער על כל בשרם".

וה"מפרש" כתב: ואם תאמר, ליגמר מיניה [מנזיר] שאין רובו כולו בכל התורה; הא לא אפשר, משום דהו נזיר ומצורע שני כתובין הבאין כאחד. ולפי מה שכתב ב"שיטה מקובצת" נידח גם למאן דאמר שני כתובין הבאין כאחד

מי אמרינן: מצד אחד, הרי הוא מגלח את השערה האחרונה משתי השערות שהשאיר מלגלחן בשעת הגילוח הראשון, ונחשב הדבר שגילח כל שער ראשו.

או שמא, **השתא מיהא**, כאשר הוא בא לגלח את השערה האחרונה, שיעור גילוח של **שיער אין כאן?**

אמר ליה: גילוח אין כאן, היות ושיער אין כאן!

ותמהה הגמרא על דבריו:

והרי אי שער אין כאן, היתכן שיש כאן גילוח! ? ואם כן, מדוע היה צריך לומר שאין כאן גילוח!

ומשנינן: **הכי קאמר** —

אף על פי שבסופו של דבר שיער אין כאן, כיון שהוא גילח את השערה האחרונה שהשתיירה, בכל זאת מצות גילוח אין כאן, היות ושיעור גילוח הוא רק בשתי שערות לפחות.

מתניתין:

נזיר חופף את ראשו בנתר ובאדמה לנקות

האם נאמר: כיון שנשתיירו שתי שערות, ולא גילח את שתיהן אלא רק אחת מהן אין זה נחשב לגילוח, כי רק בגילוח שתי שערות יש שם של גילוח.⁽⁵⁾

או שמא נאמר, היות ובשעה שגילח את השערה האחת היו בראשו שתי שערות, יש לגילוח השערה האחת שם של גילוח, וכיון שאין השערה האחרונה שנשתיירה מעכבת את שם גילוח כל ראשו, נחשב הדבר שגילח כל שערות ראשו.

אמר תמה ליה רב אחא מדיפתיה לרבינא:

האם נזיר שגילח שיערה שיערה [כל שיערה בנפרד], **קא מיבעי ליה לרבא** אם תגלחתו כשירה! ?

והרי ודאי הדבר, שגם גילוח של כל שיערה שיערה לחוד נקרא גילוח, כל עוד יש בראש שתי שערות. ולכן פשוט הוא, שכאשר הוא מגלח את אחת השערות מבין שתי השערות האחרונות, נחשב הדבר לגילוח כל הראש! ומה הסתפק רבא?

אלא, אימא, אמור שכך מיבעיא ליה לרבא: מי שהשאיר שתי שערות בראשו, ונשרה אחת תחילה, ואחר כך גילח את האחת שנשתיירה — מהו?

5. כן כתבו התוספות ששתי שערות יש בהם שיעור גילוח, ויש מאחרוני זמננו שכתבו מקור לזה משום שמיעוט "שיער" שנים, [ראה רש"י תזריע יג ג, וראה בפירושו הר"ש לתורת כהנים פרק ב אות ב שהמקור הוא מנזיר].

והוסיפו, דיש לומר שזה הוא המקור לדין "שתי שערות" שהם מעכבות, ומשום שעדיין ה"שיער" לא נתגלח.

כולו, הרי ממילא משמע שאין מועיל גילוח של אותן שתי שערות בלבד, כיון דהוא בעיא דלא איפשיטא.

וראה מה שתמה על זה ב"קרבן אורה", ולדעתו - בשיטת הרמב"ם - ספק הגמרא הוא אם הוא מעוות שיכול לתקן על ידי גילוח חוזר של הראש, או שמא אין גילוח אחר גילוח, ואולם רה מה שכתב על זה שם.

וכי אפשר לומר כי רישא של משנתנו בשיטת רבי שמעון היא, ואילו סיפא בשיטת רבנן היא?!?

אמר תירץ רבה:

לעולם כולה משנתנו בשיטת רבי שמעון היא.

אלא, שכל הסורק את שער ראשו — להסיר נימין המדולדלות [שערות שאינן מחוברות יפה ונוחזין לינתק], הוא מתכוין.⁽⁷⁾

מתניתין:

רבי ישמעאל אומר: לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער.

גמרא:

איבעיא להו, כיצד שנינו במשנתנו:

האם "מפני שהיא משרת את השיער" —

את ראשו, ומפספס את שערותיו [מפרידם בידו], ואף שלפעמים נושרות בכך שערות, כי היות ואינו מתכוין להשיר את השערות מותר לעשות זאת לפי הכלל ש"דבר שאין מתכוין, מותר".⁽⁶⁾

אבל לא סורק את שערותיו במסרק, וכדמפרש טעמא בגמרא.

גמרא:

ותמהה הגמרא על המשנה שחילקה בין חפיפת שערותיו לבין סריקתן:

הרי מה ששנינו: "נזיר חופף ומפספס" — מזני [כשיטת מי היא]?!?

הרי ודאי בשיטת רבי שמעון היא, דנחלק על רבי יהודה בכל איסורים שבתורה ואמר: דבר שאין מתכוין, מותר.

ואילו מה ששנינו: "אבל לא סורק" — אתאן לרבנן, כלומר: לרבי יהודה, שנחלק עליו בכל התורה, וסובר "דבר שאין מתכוין אסור" —

6. יש מי שהקשה: הניחא שלא עבר על לאו ד"תער לא יעבור על ראשו" כיון שאינו מתכוין, אולם סוף סוף הרי לא נתקיימה מצות עשה ד"קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו"?!?

7. מדברי התוספות משמע שהם מפרשים כפשוטו, שהוא מתכוין להסיר; ואולם הרא"ש בפירושו וכן רש"י בשבת פא ב, פירשו [וכן הוא ברמב"ם נזירות ה יד, וכתב שם שאינו לוקה, וראה שם ברדב"ז], שאסור הוא אף שאינו ובכתבים בשם הגרי"ז כתבו, שאמר בשם הגר"ח לפרש את לשון הגמרא "להסיר נימין המדולדלות הוא מתכוין", שאין זו כוונה ממש, אלא דניחא ליה בהשרת אותן שערות, והוי פסיק רישא דניחא ליה, [ראה כתובות ו א תוספות ד"ה האי, ובשאר מקומות].
וראה מה שכתב ב"קרן אורה".

6. יש מי שהקשה: הניחא שלא עבר על לאו ד"תער לא יעבור על ראשו" כיון שאינו מתכוין, אולם סוף סוף הרי לא נתקיימה מצות עשה ד"קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו"?!?

7. מדברי התוספות משמע שהם מפרשים כפשוטו, שהוא מתכוין להסיר; ואולם הרא"ש בפירושו וכן רש"י בשבת פא ב, פירשו [וכן הוא ברמב"ם נזירות ה יד, וכתב שם שאינו לוקה, וראה שם ברדב"ז], שאסור הוא אף שאינו

אבל אם אמרו לו: "אל תשתה", "אל תשתה", "אל תשתה", והוא שותה, כלומר: התרו בו בין שתיה לשתיה, הרי זה חייב על כל אחת ואחת, על כל שתיה ושתיה, שההתראות מחלקות.⁽¹⁰⁾

וכן אם היה הנזיר מגלח את ראשו כל היום [כלומר: מגלח שיערה אחר שיערה במשך כל היום], הרי זה אינו חייב אלא מלקות אחת.

אבל אם אמרו לו: "אל תגלח", "אל תגלח", והוא מגלח, הרי זה חייב על כל אחת ואחת, היות שההתראות מחלקות את חיובי המלקות.

וכן אם היה מטמא למתים כל היום, אינו חייב אלא אחת.⁽¹¹⁾

אמרו לו: "אל תטמא" "אל תטמא" והוא מטמא, חייב על כל אחת ואחת, ובגמרא בעמוד ב יתבאר באיזה אופן הוא חייב כשהתראות מחלקות.⁽¹²⁾

גמרא:

מב-ב איתמר: אמר רבה אמר רב הונא:

כתוב בפרשת נזיר: "כל ימי הזירו לה' על

תנן, דהיינו כפשוטו, היות והיא משרת את הישער.

או דילמא: לא יחוף הנזיר בשום אדמה "מפני האדמה המשרת" — תנן, כלומר: אף באדמה שאינה משרת גזרו חכמים שלא יחוף הנזיר, גזירה משום אדמה המשרת.⁽⁸⁾

ומפשינן: למאי נפקא מינה?

כגון דאיכא אדמה דלא מתרא [אם מותר לחוף באדמה שידוע לנו שאינה משרת שיער]; כי:

אי אמרת "מפני שהיא משרת" תנן, אם כן איכא דידעינן דלא מתרא [באדמה שידוע לנו שאינה משרת שיער], שפיר דמי.

אלא אי אמרת "מפני המשרת תנן", אם כן כלל כלל לא יחוף הנזיר באדמה, וכפי שנתבאר.

ומסקינן: תיקו!

מתניתין:

נזיר שהיה שותה יין כל היום, ולא התרו בו אלא פעם אחת, הרי זה אינו חייב אלא מלקות אחת.⁽⁹⁾

8. נתבאר על פי הרא"ש.

9. כי כל השתיה נחשבת כמעשה עבירה אחד, כל עוד לא היה מה ש"יחלק" ביניהם.

10. נתבאר על פי לשון הרא"ש, וראה אריכות ב"קין אורה" בענין התראה בתחילת השתייה אם שייך שיתחייב שתיים.

11. כתבו התוספות בעמוד ב ד"ה כאן בשדה, שאפילו אם נגע בשני מתים כאחד אין הוא חייב על כל מת ומת, ראה שם ובהערות את טעם הדין; ולשון המשנה: היה מטמא למתים מדוקדק לפי זה, וראה בהערה הבאה.

12. דעת אב"י אליבא דרב הונא, שאין הוא חייב אלא אם כן פירש תחילה מן המת וחזר ונטמא לו או למת אחר, שאם לא כן, היות ולא הוסיף